

РОЛЬ ФЕДЕРАЦІЙ КАТОЛИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ У РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФРАНЦІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ - ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті розглядається роль та місце організації та федерації університетів при католицькій церкві Франції у системі вищої освіти. Проаналізовано формування системи католицьких навчальних закладів у історичний період з другої половини ХХ – до початку ХХІ століття. Висвітлено історичні особливості становлення та розвитку католицьких університетів Франції даного періоду. Охарактеризовано роботу організації та об'єднань католицьких ВНЗ, які сприяють поширенню культури і католицизму, беруть участь в розробці міжнародних освітніх стратегій щодо розвитку католицької вищої освіти.

Ключові слова: вища освіта, університети, католицькі університети, розвиток вищої освіти.

Постановка проблеми. Університети при католицькій церкві Франції існують понад 130 років. Протягом цього періоду вони не втратили своєї індивідуальності та мають за мету розвиток духовності у становленні сучасної вищої освіти у світі. Кожен народ у своєму історичному розвитку створював і акумулював свій головний капітал – морально-духовні цінності як основу формування культури. Усе, що було направцьовано людством до ХХ століття, було певною базою для створення нової системи вищої освіти. Знання історії католицької освіти дозволить більш глибоко проаналізувати перебіг процесів, що відбувалися під час її розвитку, що може бути прикладом для розвитку сучасних католицьких ВНЗ України.

Вища освіта при католицькій церкві у Франції має довгу й багату історію. Французьких студентів, випускників та вчених католицьких університетів давно знають і цінують по всьому світі. Дослідженню проблеми становлення та розвитку католицьких ВНЗ присвятили свої роботи багато науковців: І. Барбур, Ж.П. Віллем, Й. Лортц, Г. Шнедельбах, П. Пупар. Публікації В. Балуха, М. Лагодича, В. Єленського, Л. Філіповича описують необхідність становлення взаємовідносин між релігією, наукою та освітою. Т.В. Нагорна доводить релігійний чинник у процесі формування творчої особистості в сучасному навчальному закладі.

Результати аналізу останніх досліджень на дану тему свідчать про її актуальність і значущість для вибору та реалізації стратегії духовного розвитку України. Дослідження місця та ролі релігії в розвитку української освіти відображені в працях А.Ю. Радченко, М. Бабій, Л. Рощина, В. Мигаленюка, І. Петренко та інших видатних українських педагогів.

Мета статі – розглянути роль університетів при католицькій церкві Франції у системі вищої освіти у історичний період з другої половини ХХ – до початку ХХІ століття, створення культурно-освітніх та духовних центрів.

Протягом усієї історії, католицькі університети та інститути Франції прагнули встановити і зміцнити відносини з державою. У 1986 році між асоціацією католицьких ВНЗ – UDESCA та Міністерством вищої освіти було укладено угоду про «фінансування діяльності католицьких інститутів» та про «дозвіл на освітню автономію і визнання їх специфіки, а також їх власний внесок в галузь вищої освіти і наукових досліджень».

30 квітня 2002 міністр освіти підписав «Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством освіти і Союзом католицьких вищих навчальних закладів UDESCA». Ця угода мала чотири завдання, які повинні були спрямовуватися на розвиток ВНЗ при католицькій церкві:

- 1) створення проектів п'яти католицьких установ з метою активізації наукового потенціалу підготовки та наукових досліджень;
- 2) зміцнення фінансового права п'яти католицьких інститутів на субсидії, задля збереження та модернізації національного постачання вищої освіти;
- 3) подальший розвиток збалансованого партнерства держави з університетами;
- 4) подальша участь інститутів UDESCA в розвитку та розбудові вищих навчальних закладів Європи.
- 5) Освітній проект організації UDESCA характеризується прагненням перетнути обмеженість «наук» і «гуманітарних наук», які засновані на філософських або богословських підходах. Нові підходи, такі як «Наука і сенс», «Наука і філософія», «Наука і релігія», «Наука і етика», які дозволять студентам в області науки, техніки і економіки краще зрозуміти людину і соціальне середовище. Серед нових предметів, які були створені в католицьких університетах є наступні: «Етика науки і здоров'я» в Тулузі, «Етика управління компанією» в Ліллі, «Філософія політології» в Парижі, «Філософія управління» в Ліоні, «Управління і ділова етика» в Анже, «Етика і паліативна допомога» в Ліллі, а також інші предмети перехресного навчання, які доповнюють основні курси.

Організація UDESCA тісно співпрацює з Міжнародною федерацією католицьких університетів (МФКУ) і разом являють собою регіональну групу МФКУ-Франція. Католицькі інститути проводять спільні дослідження, що стосуються філософії і теології, психології здоров'я, права (правове і соціальне управління залежним від наркоманії), освітніх наук. У контексті навчання вищих навчальних закладів

при католицькій церкві включені також програми по підготовці майбутніх вчителів і викладачів католицької освіти. ВНЗ, що входять до UDESCA за останнє століття продемонстрували свою здатність підтримувати розвиток навичок і знань протягом усього життя. Вони пропонують співробітникам компаній, які вже випробували на собі можливості професійного розвитку, підтримувати свої знання, паралельно проводячи при цьому наукові дослідження. Для людей, які зазнали невдачі в університеті, або які не змогли отримати доступ до вищої освіти, часто з фінансових причин, також пропонується можливість поліпшити соціальне становище шляхом отримання більш високого ступеню. Комісія безперервної освіти UDESCA надає каталог професійної підготовки, яка пропонується співробітникам католицьких інститутів, компаній або організацій. Цей каталог містить більше 200 пропозицій, що охоплюють безліч областей таких як: управління, стратегія, етика, розвиток особистості, психологія, міжкультурний менеджмент, охорона здоров'я, гігієна, сталий розвиток та ін. Серед пропозицій в даному каталозі слід звернути увагу на курси, які направлені на всебічний розвиток особистості: проведення організаційного аудиту; професійна етика та професійна ідентичність; міжкультурний секуляризм, релігія; підвищення своєї ефективності як менеджера і керівника команди; управління громадськими роботами; міжкультурна комунікація та управління: різноманітність підходу; позитивне управління стресом; управління своїм голосом під час публічних виступів; фундаментальні конфлікти відповідального управління та контролю [7].

На додаток до цих навчальних курсів інститути UDESCA, в тому числі шляхом їх етичних полкосів, беруть участь в бізнесі. Це може бути можливість розробити кодекс етики, питання управління, економічні цілі або наукові дослідження. Тому справжні партнерські відносини створені між компаніями і католицькими інститутами в різних формах і можуть підтримуватися навіть організовуючи зустрічі за сніданком або під час лекцій.

Приватний сектор залишилися за рамками даного закону про вищу освіту аж до 19 липня 2010 року, коли був підписаний контракт між державою і приватними вищими навчальними закладами, що дозволило приватній вищій освіті брати участь в завданнях державної служби. Що стосується процесу укладання контрактів, то тут потрібно уточнити, що спочатку було проведено діалог з формалізації цілей і взаємних обов'язків з федераціями, до яких входять католицькі університети (UDESCA, FESIC, UNFL, UGEL), а потім умови закону приймали і самі університети. Представник Міністерства вищої освіти і наукових досліджень вніс поправку від 19 квітня 2012 року, в якій говориться, що «державою може підписати багаторічні контракти з установами приватної форми власності в місіях громадських послуг вищої освіти» [8].

Логіка контрактів ґрунтується на прихильності кожного вищого навчального закладу, щоб продовжити якісну роботу. Для цього потрібно створити план оцінки результатів проведеної роботи кожним з університетів, який має виявити сильні і слабкі сторони, можливості для того, щоб створити реалістичну стратегію початкового внеску в суспільний інтерес, заснований на соціальних потребах. Це стратегічна робота надає стимулюючу дію, яка повинна бути корисною як для католицьких інститутів, так і для проходження по зовнішній оцінці AERES (Агентство по оцінці досліджень та вищої освіти), оскільки їх специфічності будуть прийняті до уваги. У міжнародному контексті, проведення раціональної стратегії бізнесу насправді дає позитивні результати для кожного католицького інституту. Локально, кожна установа повинна бути в змозі висловити свою специфіку щодо її історії, її комплементарності з урахуванням оригінальності його вкладу (підготовка, набір студентів, подальша діяльність студентів та ін.).

Своєю увагою до соціальних проблем в галузі вищої освіти і наукових досліджень, католицькі інститути обговорюють теми мало вивчені в інших місцях (міжкультурна, міжрелігійна, посередництво, соціальні проблеми, етика...). Це має важливе значення для формування студентів, які здатні орієнтуватися в складнощях сучасного світу і адаптуватися до різних ситуацій або завдань. В рамках католицької освіти і FIUC вони представляють собою регіональну групу, що бере участь у вихованні випускників, здатних вирішувати завдання глобалізації та культурні відмінності в компаніях. Згідно добре завідених традицій з моменту їх заснування в 1875 році, католицькі інститути займають почесне місце у французькій вищій освіті, не вступаючи в конкуренцію з іншими вищими навчальними закладами. Вони беруть участь у виконанні освітніх завдань, що ставить їх у відповідність із загальною динамікою вищої освіти. У свою чергу, укладання контрактів полегшує їх порівняння з іншими типами навчальних закладів вищої освіти і наукових досліджень. У зв'язку з цим слід зазначити, що старі зв'язки між католицькими інститутами Франції та пов'язаних з ними коледжів, більшість з яких були створені ними тепер є їх частиною. Насправді, крім традиції виховання і освіти людини, католицькі інститути та школи підтримують правові зв'язки, зареєстровані у відповідних статутах, створюють спільне навчання, ведуть співпрацю з іншими вищими навчальними закладами.

Крім того, іноді викладачі та студенти католицьких інститутів беруть участь в спільних науково-дослідних роботах громадськості. Таким чином, такі організації як FIUC, UDESCA, FESIC, UNFL передбачають розширення подібних союзів або дати їм більше органічної і стійкої структури шляхом більш систематичного огляду областей передового досвіду та взаємодоповнюваності з точки зору дисципліни, підготовки і можливостей працевлаштування для випускників. Крім того, католицькі інститути, які з початку ХХ століття являються частиною МФКУ (Міжнародна федерація католицьких університетів) і сприяють поширенню культури і французької мови, беруть участь в розробці міжнародних освітніх стратегій [3, с. 6-7].

Протягом XIX століття з'явилася потреба суспільства у духовній культурі, зросло значення католицької освіти. Її еволюція розвивалась паралельно із вищою освітою. У зв'язку з новими професійними вимогами, починаючи з середини XX століття, структура навчальних закладів змінюється. У 1960 році почався новий період розвитку системи вищої освіти Франції та становлення католицьких університетів, які на той час не отримували значну підтримку з боку держави. Вирішальну роль в реформуванні освіти в університетах при католицькій церкві Франції зіграло розширення напрямів навчання. Державна влада побачила роль релігії у суспільстві та необхідність розвитку таких напрямів навчання як богословський, філософія теології та ін.

Аналіз національного, вікового, соціального та матеріального положення студентів католицьких університетів дозволяє зробити деякі висновки. В різні часи тут навчались студенти різного віку, матеріального і соціального положення. Наприклад, Католицький університет в Парижі об'єднував представників усіх станів французького суспільства, в тому числі іноземців, які приїздили в столицю в пошуках кращого життя. Проте, матеріальний статус багато в чому визначав успіх у справі здобуття університетської освіти в цей період, особливо що стосується навчання в державних ВНЗ. Соціальна різноманітність, відмінності у віці і фінансовому положенні студентів робили католицькі університети унікальними. Адже, з одного боку, меценатство заможних студентів або ж їх рідних стимулювало розвиток навчальних закладів, з іншого боку – вихідці з середнього і дрібного буржуазного суспільства, селянства, неземельні і бідні студенти мали можливість отримати безкоштовну якісну освіту.

Часто викладачів в університети при Католицькій церкві запрошували з інших ВНЗ Франції, наприклад, з Сорбонни. Хоча приплив такого роду науковців був не зовсім бажаний для католицьких учбових закладів, Церква вживала усіх можливих заходів для того, щоб разом з ними не входило в університет інакомислення. Статути вимагали від викладачів, що прийшли з інших університетів не приступати до тлумачення того або іншого питання перш, ніж вони «без обману і брехні представлять слово в слово текст лекцій деканові факультету і отримують від нього дозвіл» [6, с. 117].

У той час як Франція переживає новий етап в організації вищої освіти і науково-дослідних установ, університети при католицькій церкві мають оригінальну, історично сформовану систему навчання, яка заслуговує на увагу і підтримку, в тому числі фінансову і суспільну. Маючи гнучку асоціативну структуру управління, вони користуються позитивною репутацією у французькому суспільстві за межами конфесійних кордонів, а також прихильністю своїх вчителів і їх кадрів. Безумовно, запорукою їх успіху є відповідні співробітники, які можуть внести свій вклад у вищу католицьку освіту.

У другій половині XX століття, у зв'язку зі збільшенням факультетів, відбулося найбільш різке розширення: фактично у всьому світі зросло число студентів більш ніж у шість разів з 13 млн. у 1960 році до 82 мільйонів у 2005 році [4]. Цей період відзначився також великим соціально-економічним розширенням і більшою різницею в освітніх можливостях країн. Без вищих навчальних закладів та адекватних досліджень для навчання кваліфікованих і освічених людей, жодна країна не може забезпечити сталій розвиток. Обмін знаннями, міжнародне співробітництво та нові технології можуть запропонувати нові можливості для досягнення цього. Університети, що знаходяться під керівництвом католицької церкви, вийшли на новий рівень, збільшивши кількість навчальних місць, розширенням факультетів, створенням нових напрямів навчання. Вони надали достатньо доказів їх життєздатності протягом століть і їх здатності до адаптації. Вони показали своїм прикладом, що можуть розвиватися і викликати зміни і прогрес у суспільстві.

Починаючи з кінця XX століття, західноєвропейський вищі навчальні заклади постійно еволюціонують. Це пов'язано з пристосуванням їх до змін в середовищі, адаптацією до вимог сучасного суспільства. Зокрема, у другій половині XX ст. вища освіта Західної Європи за пріоритет поставила національні цінності та традиції. Однак, після 1999 р. особливої значущості у вищій, зокрема університетській, освіті набув інтеграційний фактор [5]. Пріоритетні напрями модернізації сьогодення – організація навчання, управління вищими навчальними закладами та фінансування. Зазначено, що в сучасних західноєвропейських країнах ВНЗ мають право більш вільно розпоряджатися коштами, які держава виділяє на їх діяльність та розвиток, однак разом з тим вони стають менш самостійними у питанні плати за навчання. У межах модернізації вищої освіти реформуються навчальний план, академічні програми, структура організації навчання, система оцінювання студентів, підтримка мобільності викладачів та студентів, механізми переходів між циклами та спеціальностями [2].

Покращенню міжнародної діяльності вищих навчальних закладів на початку XXI століття сприяють також особисті контакти ректорів, мобільність викладачів та студентів в міжнародній діяльності. Налагодження системи міждисциплінарних програм навчання у ВНЗ, включаючи університети при католицькій церкві Франції, та виконання міжнародних проектів дає можливість досвідченим фахівцям проявити себе і поділитися своїми знаннями та досвідом у вищих навчальних закладах інших країн [1]. Встановлено, що в сучасній західноєвропейській вищій освіті інтеграція набуває розвитку. Такий процес зближення відбувається не лише в освітній, але і в науковій, фінансовій, управлінській та інших сферах діяльності західноєвропейських ВНЗ. Саме така активна співпраця сприяє поширенню найкращого досвіду.

Політичною відповіддю на зростаючу інтеграцію є збереження самобутності держав. Вища освіта західноєвропейських країн все ж має певні відмінності, зокрема, в організації, фінансуванні, структурі, навчальних програмах, науці, культурі, цінностях, традиціях тощо. Це розмаїття зумовлено історією, культурним розвитком, традиціями тих країн, у межах яких існують вищі навчальні заклади.

Університети при католицькій церкві мають свою історію створення і розвитку, що вплинуло на їх теперішню самотність та винятковість.

Процес реформування вищої освіти Франції у XX столітті був зумовлений економічним розвитком в післявоєнний період. Саме з середини 50-х років XX століття стійке економічне зростання стало поштовхом для розвитку вищих навчальних закладів. Основним чинником впровадження змін в освіту стало швидке оновлення устаткування, згодом розвиток комп'ютерних технологій, що спричинило потребу у нових знаннях та кваліфікаціях. Здавалося б, католицькі школи і релігія взагалі, відійшли на другий план, проте, ВНЗ, що підпорядковуються католицькій церкві, не лише вистояли перед науково-технічним прогресом XX століття, а й почали активно пристосовуватись і йти в ногу з часом.

Отже, державна політика Франції у сфері освіти повною мірою відображає загальноєвропейські інтеграційні тенденції, що стосуються сфери вищої освіти та професійної підготовки. Досвід Франції щодо удосконалення системи вищої католицької освіти в умовах євроінтеграційних процесів може бути корисним для України, адже дає можливість забезпечити економічний розвиток країни шляхом задоволення українського ринку праці кваліфікованими працівниками.

Використані джерела

1. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века / Б. Л. Вульфсон. – М. : Изд-во УРАО, 1999. – 208 с.
2. Гинкель Г. Ван. Университет XXI в.: задачи, проблемы, возможности и менеджмент / Г. Ван Гинкель // Вестн. высш. шк. – 2008. – № 1. – С. 41 – 49.
3. Диакон Н. Л. Религиозное образование за границей // Сибирская православная газета. – 2004. – №9. – С. 6-7.
4. Максименко А. П. Система вищої освіти Франції: структура, здобутки і перспективи // Психолого-педагогічні проблеми освіти і виховання в умовах глобалізації та інтеграції освітніх процесів: Зб. наук. пр. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2007. – С. 108-110.
5. Ржевська А. В. Культура якості в сучасних європейських вищих навчальних закладах / А. В. Ржевська // Освіта Донбасу. – 2007. – № 5 – 6. – С. 100 – 105.
6. Baudrillart A. Nos grandes écoles. L'Institut catholique / Alfred Baudrillart. – 1930. – 130 [119] p.
7. Debergé P. l'UDESCA / Pierre DEBERGÉ. – 2012-13. – P. 8-9.
8. Gourdon J. L'EM Normandie et l'EBS intègrent l'Union des grandes écoles indépendantes [archive] / Jessica Gourdon; [Електронний ресурс]. Режим доступу : www.educpros.fr (дата звернення: 13.05.16).

But Y.

THE ROLE OF ORGANIZATIONS OF CATHOLIC UNIVERSITIES IN THE DEVELOPMENT OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM OF FRANCE IN THE SECOND HALF OF XX – BEGINNING OF XXI CENTURY

In this article it is described the role of organizations and federations of the Catholic Church of France in the system of higher education. It is analyzed the formation of the system of Catholic education in the second half of XX – to early XXI century. The historical features of becoming and development of catholic universities of France of this period are reflected. It is characterized the work of organizations and associations of Catholic universities that contribute to the spread of culture and of Catholicism, participate in the formulation of international educational policies on the development of Catholic higher education. Throughout history, Catholic universities and institutes of France aimed to establish and fix relationships with the state. A principal role in the reform of education in universities at the Catholic Church of France was played by expansion of areas of study. The role of religion in society and necessity of development of new areas of study (theology, philosophy of theology) are considerable. Universities that are under the direction of catholic church went out on a new level. They are increased an educational seating capacity by expansion of faculties and creation of new directions of studies. They gave enough proofs to their viability during centuries. They improved the international activity of higher educational establishments on at the beginning of XXI century by helping the promote the personal contacts of chancellors, mobility of teachers and students in international activity. Higher catholic education of France has some differences in organization, financing, structure, science, culture, values, traditions and others like that. It is a variety predefined by history, cultural development, traditions of this country. Experience of the system of higher catholic education in France in the conditions of eurointegration processes can be example for Ukraine, it gives an opportunity to provide economic development of country by satisfaction of the Ukrainian labour-market by skilled employees.

Key words: higher education, universities, Catholic universities, development of higher education.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2017 р.